

Spis treści

Przedmowa (<i>Marcin Florian Gawrycki</i>)	15
--	----

W P R O W A D Z E N I E

Rozdział I

CYWILIZACJA LATYNOAMERYKAŃSKA – ZARYS PROBLEMATYKI

(<i>Hanna Schreiber, Marcin Florian Gawrycki</i>)	17
---	----

Ameryka Łacińska – kontrowersje terminologiczne	17
---	----

„Kultura” czy „cywilizacja”? Europocentryczne postrzeganie świata	18
---	----

Źródła cywilizacji latynoamerykańskiej	21
--	----

Wspólnota w wartościach	22
-------------------------------	----

Wspólnota wyobrażona czy stale wyobrażana?	24
--	----

Cywilizacja latynoamerykańska – czy istnieje?	27
---	----

Rozdział II

PRZYRODA I JEJ WIZJE (<i>Jerzy Makowski, Joanna Miętkiewska-Brynda</i>)	29
--	----

Nowy świat w oczach odkrywców. Między zachwytem a strachem	30
--	----

Oczami konkwistadorów. Bezwzględny podbój	33
---	----

Oczami kolonizatorów i kolonistów. Eksploatacja zasobów przyrody	36
--	----

Oczami badaczy. Wspaniała, nieprawdopodobnie piękny, urzekający świat	40
---	----

Oczami nam współczesnych	43
--------------------------------	----

Rozdział III

KRÓTKIE DZIEJE AMERYKI ŁACIŃSKIEJ (<i>Jarosław Spyra</i>)	46
--	----

Ameryka kolonialna i spotkanie odmiennych cywilizacji	46
---	----

Kształtowanie się niepodległej Ameryki Łacińskiej	50
---	----

Ameryka Łacińska na rozdrożu – kryzys i groźba totalitaryzmu	54
--	----

Współczesna Ameryka Łacińska i jej miejsce w świecie	57
--	----

Rozdział IV

KU FILOZOFII INTERKULTUROWEJ. EWOLUCJA LATYNOAMERYKAŃSKIEJ MYŚLI FILOZOFICZNEJ (<i>Janusz Wojcieszak</i>) ...	59
--	----

Problemy badań nad filozofią latynoamerykańską	59
--	----

Prekolumbijskie i kolonialne antecedensy	61
--	----

Od Oświecenia po Pozytywizm	65
Przełom antypozytywistyczny i jego konsekwencje	68
Od filozofii meksykańskości do interkulturalizmu	70

SPOTKANIE DWÓCH ŚWIATÓW

Rozdział V

PREKOLUMBIJSKIE CYWILIZACJE MEZOAMERYKI

<i>(Katarzyna Mikulska-Dąbrowska)</i>	73
Metropolie i piramidy – kilka słów o architekturze Mezoameryki	73
„Ludzie-bogowie” – o podróżach w zaświaty i rytuałach ofiarniczych	76
Rozpasani Huastekowie – o moralności indiańskiej	79
Kalendarze i księgi – osiągnięcia intelektualne	81
Orły i jaguary – o wojnach i podbojach	82

Rozdział VI

PREKOLUMBIJSKIE CYWILIZACJE ANDÓW ŚRODKOWYCH

<i>(Miłosz Giersz)</i>	85
Źródła cywilizacji andyjskiej	86
Bogowie Andów, ich świątynie, wyrocznie i ofiary	89
Wojna, władcy, imperia	93

Rozdział VII

ODKRYCIE I PODBÓJ AMERYKI – INTERPRETACJA

<i>I REINTERPRETACJA (Łukasz Grützmacher)</i>	97
Kolumb i jego „pomyłki”	98
Cortés i wizerunek barbarzyńskiej cywilizacji	99
Las Casas i wizerunek idealnego chrześcijanina	101
Díaz del Castillo i obrona konkwisty jako wojny sprawiedliwej	101
Cabeza de Vaca i społeczność indiańska widziana od wewnątrz	102
Ercilla i literacki wizerunek Indianina	104
Inka Garcilaso i idealizacja państwa Inków	105
Powrót konkwisty we współczesnej powieści historycznej	107
Konkwista a tożsamość latynoamerykańska	108

Rozdział VIII

TRADYCJE INDIAŃSKIEGO OPORU WOBEC HISZPANÓW

<i>W WICEKRÓLESTWIE PERU (XVI–XVIII W.) (Joanna Pietraszczyk-Sękowska)</i>	109
Opór zbrojny i walka z akulturacją w okresie konkwisty	109
Indianie w procesach wczesnokolonialnej transformacji społeczno-gospodarczej	112
Indiańskie odrodzenie w XVIII w.	113

Rozdział IX

ZMAGANIA EWANGELIZACYJNE W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ

OKRESU KOLONIALNEGO (<i>Tomasz Szyszka</i>)	120
Powielane stereotypy	120
Misje patronackie	121
Uwarunkowania geopolityczne	122
Etapy ewangelizacji	123
Tradycja synodalna	125
Wioski indiańskie	126
Kwalifikacje językowe	127
Problematyka idololatrii	129
Szkolnictwo i sztuka	129
Podsumowanie	130

Rozdział X

REDUKCJE JEZUICKIE I MUZYKA BAROKU MISYJNEGO

(<i>Tomasz Szyszka</i>)	131
Początki redukcji w Chuquitani i Moxos	131
Muzyka jako środek ewangelizacji	133
Redukcje po wypędzeniu jezuitów	136
Nowe brzmienie starej muzyki	137
Kultura baroku misyjnego	138
Festiwal muzyki baroku misyjnego	140

S P O Ł E C Z E Ń S T W O

Rozdział XI

AMERYKA INDIAŃSKA (<i>Agata Hummel, Urszula Ługowska</i>)	141
„Indianin” – czyli kto?	141
Elementy lokalnej indiańskiej organizacji społecznej	143
Wspólnota indiańska	143
Lokalna władza i system <i>cargos</i>	144
Ruchy indiańskie	145
Meksykańscy zapatyści	146
Boliwijscy <i>cocaleros</i>	149
Ruchy indiańskie w Ekwadorze	149
Przeciwko „archaicznej utopii”	150
Podsumowanie	152

Rozdział XII

AMERYKA KREOLSKA I METYSKA (<i>Anita Oberda-Monkiewicz</i>)	153
Kształtowanie się Ameryki kreolskiej i metyskiej	153
Stopniowe przebudzenie Ameryki	154
Współczesna mapa Ameryki kreolskiej i metyskiej	157

Aktywizacja polityczna	160
Współistnienie (czy rywalizacja) obu kultur?	161
Rozdział XIII	
CZARNE AMERYKI (<i>Bogumiła Lisocka-Jaegermann</i>)	163
Dziedzictwo niewolnictwa	163
Współcześni Afrolatynoamerykanie	166
Badania afrolatynoamerykanistyczne	171
Rozdział XIV	
INNE AMERYKI? (<i>Ewa Tuz, Maria Skoczek</i>)	174
Latynoamerykańskie Stany Zjednoczone	174
Latynoamerykańska Europa	176
Ameryka europejska – Europejczycy w Ameryce Łacińskiej	179
Azjaci w Ameryce Łacińskiej	180
Rozdział XV	
MIGRACJE LUDNOŚCI (<i>Maria Skoczek</i>)	181
Migracje międzynarodowe	181
Migracje wewnętrzne	187
Mobilność przestrzenna mieszkańców Ameryki Łacińskiej – podsumowanie	192
Rozdział XVI	
MIASTO I WIEŚ W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ (<i>Anna Wądołowska, Katarzyna Wołoszczak</i>)	194
Specyfika Ameryki Łacińskiej	194
Miasto	195
Makro- i bicefalia miast latynoamerykańskich	197
Decentralizacja w Ameryce Łacińskiej	199
Problemy społeczne miast	200
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	201
Wieś	201
Reformy rolne i ich konsekwencje	201
Brazylijski Ruch Robotników Rolnych bez Ziemi	203
Obszary wiejskie w Ameryce Łacińskiej – nowe tendencje	203
Rolnictwo ekologiczne	206
Turystyka na obszarach wiejskich	207
Podsumowanie	207
Rozdział XVII	
NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ (<i>Agata Hummel, Anna Wądołowska, Piotr Płachtański</i>)	209
Ameryka Łacińska jako region nierówności społecznych	209
Wymiary nierówności i ich źródła	210

Rasa	210
Pochodzenie	211
Płeć	212
Konsekwencje nierówności	213
Szersze spojrzenie na badanie nierówności	216
Interpretacja zróżnicowania kulturowego	216
Kultura ubóstwa w Ameryce Łacińskiej	217
Subiektywne odczucie nierówności	219
Ruchy społeczne	220
Podsumowanie	222
Rozdział XVIII	
„ZŁOTY WIEK” CHRZEŚCIJAŃSTWA W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ	
(<i>Andrzej Pietrzak</i>)	223
Kościół katolicki	223
Kościół protestancki	228
Problem hermeneutyki historii chrześcijaństwa w Ameryce Łacińskiej	231
Podsumowanie	233
Rozdział XIX	
O CO CHODZI TEOLOGOM WYZWOLENIA? (<i>Zofia Marzec</i>)	234
Twórcy i przedstawiciele teologii wyzwolenia	234
Zróżnicowanie wewnętrzne	234
Istota teologii wyzwolenia	235
Reakcja latynoamerykańskiego Kościoła katolickiego	236
Opcja na rzecz ubogich	237
Nowe poszukiwania teologii wyzwolenia	240
Krytyka teologii wyzwolenia	242
Czy teologia wyzwolenia ma przyszłość?	243
Przeciw niesprawiedliwościom	243
Nowe wyzwania	244
Rozdział XX	
SYNKRETYZM RELIGIJNY (<i>Teresa Walendziak</i>)	246
Religijna akulturacja w społecznościach indiańskich w okresie	
kolonialnym	247
Akulturacja po powstaniu państw narodowych	249
Synkretyzm religijny w Meksyku, Gwatemali i krajach andyjskich	251
Wielki Tydzień u Indian Rarámuri w Meksyku	252
Wielki Tydzień i święto Maximona u Indian Tzutujil w Gwatemali	253
Święto Zmarłych u Indian Aymara w Boliwii	254
Kult wizerunków i bohaterów ludowych	255
Podsumowanie	256

Rozdział XXI

SYNKRETYCZNE RELIGIE AFRYKAŃSKIE W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ

<i>(Andrzej Pietrzak)</i>	257
Afrykańskie korzenie	257
Religie synkretyczne	260
Religie neoafrykańskie	260
Vodou	260
Santería	262
Szango	263
Candomblé	263
Umbanda	264
Kulty przodków	265
Kumina	265
Convince	265
Taniec kromanti	265
Taniec Wielkiego Bębna	266
Kele	266
Kult przodków w Belize	266
Ruchy odnowy religijnej	266
Ruch Odnowy Syjonu	266
Duchowi baptyści – szoutersi	267
Szakersi	267
Religijno-polityczny ruch rastafarianów	267
Religie synkretyczne w Surinamie	268
Winti	268
Marroni	268
Podsumowanie	269

Rozdział XXII

KOBIECOŚĆ, MĘSKOŚĆ, SEKSUALNOŚĆ. PŁEĆ KULTUROWA (GENDER) W BADANIACH DOTYCZĄCYCH AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

<i>(Renata E. Hryciuk)</i>	270
Co to jest <i>gender</i> ? Charakterystyka współczesnych badań nad płcią kulturową ..	271
(Re)konstrukcja kulturowych ideologii płci: <i>marianismo</i>	274
(Re)konstrukcja kulturowych ideologii płci: <i>machismo</i>	280
Podsumowanie	284

G O S P O D A R K A I P O L I T Y K A

Rozdział XXIII

GOSPODARCZE ASPEKTY CYWILIZACJI LATYNOAMERYKAŃSKIEJ

<i>(Urszula Żuławska)</i>	287
Formowanie systemu gospodarczego niepodległych państw	287
Wzrost oparty na eksporcie surowcowym	288
Industrializacja poprzez substytucję importu	291
Ograniczenia wzrostu oparte na substytucji importu	293
Kryzys zadłużeniowy i liberalizacja gospodarek	297

Rozdział XXIV

KONCEPCJA NARODU W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ

<i>(Marcin Florian Gawrycki)</i>	301
Metysaż – klucz do budowy jedności i tożsamości narodowej	301
Oligarchizm vs nacjonalizm	304
„Ujarmianie” własnej przestrzeni	306
Polityka symboliczna i edukacja	308
Naród latynoamerykański?	310
Podsumowanie	311

Rozdział XXV

ELITY LATYNOAMERYKAŃSKIE *(Piotr Łaciński)* 313 |

Elitarny projekt polityczny	313
Konfrontacja i konsensus elit	316
Kompleks Europy	320
Odmienności	321
Elity w dobie globalizacji	322
Podsumowanie	324

Rozdział XXVI

KULTURA POLITYCZNA AMERYKI ŁACIŃSKIEJ *(Katarzyna Krzywicka)* ... 325 |

Postrzeganie kultury politycznej	325
Dziedzictwo iberoamerykańskie	327
Latynoamerykańska kultura obywatelska	331
Podsumowanie	335

Rozdział XXVII

OBLICZA SPOŁECZNEGO RADYKALIZMU W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ

<i>(Urszula Ługowska)</i>	337
Epoka walk partyzanckich	337
Przejście do demokracji	338
Rozczarowanie demokracją parlamentarną	338
Superbarrio – obrońca biednych	339
W poszukiwaniu pogłębionej demokracji	340
Argentinazo	341
Fora społeczne	342
Porto Alegre	342
Socjalizm XXI wieku?	344
Podsumowanie	347

Rozdział XXVIII

ROLA WOJSKA W SYSTEMIE POLITYCZNYM AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

<i>(Jarosław Spyra)</i>	348
Wojsko i powstanie niepodległych państw w Ameryce Łacińskiej	348

Era <i>caudillos</i> i kształtowanie się systemu politycznego w Ameryce Łacińskiej . . .	349
Wojsko i problemy modernizacji Ameryki Łacińskiej	351
Wojsko i państwa stanu wyjątkowego	356
Zmiany w systemie politycznym Ameryki Łacińskiej i zmierzch roli wojska	360

KULTURA

Rozdział XXIX

NOWA ROMANIA – SYTUACJA JĘZYKOWA W AMERYCE HISZPAŃSKO- I PORTUGALSKOJĘZYCZNEJ (<i>Ewa Stala</i>)	361
---	-----

Nowa Romania	361
Elementy indiańskie	362
Podział Ameryki na strefy dialektalne	362
Języki kreolskie	363
Element afrykański	364
Języki w kontakcie	365
Ameryka portugalskojęzyczna	366
Ameryka hiszpańskojęzyczna	368
Status hiszpańskiego i portugalskiego w Ameryce	371

Rozdział XXX

LITERATURA LATYNOAMERYKAŃSKA (<i>Agnieszka Flisek</i>)	373
---	-----

Co należy rozumieć przez literaturę latynoamerykańską?	373
Między Scyllą epigonizmu i Charybdą egzotyki	373
Poszukiwanie „naszego wyrazu” w dobie Romantyzmu	375
Dwa oblicza regionalizmu	376
Imperatywy pisarza latynoamerykańskiego	377
Modernistyczne i awangardowe przełamywanie tradycji	378
Antyrealistyczny zwrot latynoamerykańskiej literatury nowoczesnej	380
Borgesowska rewolucja	380
Intelektualizm „nowej prozy”	382
Różnorodność antyprzedstawieniowych form	384
Fantazja i krytyka rzeczywistości społecznej	385
Realizm magiczny – oryginalna forma ekspresji czy kulturowy stereotyp?	386
Współczesna literatura (nie)latynoamerykańska	388

Rozdział XXXI

SZTUKA W AMERYCE ŁACIŃSKIEJ (<i>Maria Eleonora Hebisz</i>)	390
---	-----

Przykłady sztuki prekolumbijskiej	390
Sztuka okresu kolonialnego na przykładzie Peru, Boliwii i Meksyku	395
Współczesna sztuka rękodzielnicza w Ameryce Łacińskiej	397
Sztuka artystów meksykańskich w pierwszej połowie XX w.	399
Odbiór współczesnej sztuki artystów latynoamerykańskich w świecie	400

Rozdział XXXII

MUZYKA LATYNOAMERYKAŃSKA

<i>(Alicja Fijałkowska, Marcin Florian Gawrycki)</i>	403
Vallenato	403
Cumbia	404
Samba i baião	405
Bossa nova	406
Tropicalismo	406
Son	406
Mambo, cza-cza i rumba	407
Jazz latino	408
Salsa	408
Nueva trova i Nueva canción	409
Tango	410
Serenada i ranchera	411
Merengue i bachata	411
Reggae	412
Reggaeton	412
Rock latynoamerykański	414
Pop	415

Rozdział XXXIII

FILM I TELENOWELA LATYNOAMERYKAŃSKA *(Radostaw Flisiuk)* 417

Kino w Ameryce Łacińskiej	417
Początki filmu latynoamerykańskiego	417
Dźwięk	419
Nowe kino latynoamerykańskie	421
Argentyna	422
Brazylia	423
Kuba	424
Chile	425
Boliwia i Peru	426
Meksyk	426
Inne kraje	427
Współczesność	427
Telenowela – latynoski produkt masowy	428
Historia telenoweli	429
Telenowela w krajach Ameryki Łacińskiej	429
Twórcy telenoweli	431
Telenowela a rzeczywistość Ameryki Łacińskiej	432

Rozdział XXXIV

KUCHNIA LATYNOAMERYKAŃSKA *(Jacek Stec)* 434

Rola jedzenia w życiu człowieka	434
Uwarunkowania rozwoju sztuki kulinarnej	435
Proces tworzenia się kuchni latynoamerykańskiej	436

Najważniejsze składniki i dania kuchni latynoamerykańskiej	439
Napoje w kuchni latynoamerykańskiej	443
Podsumowanie	446
Rozdział XXXV	
FENOMEN FUTBOLU LATYNOAMERYKAŃSKIEGO (<i>Iwona Gawrycka</i>) ...	448
Trochę historii	449
Piłka nożna i polityka	450
„Jezus broni Brazylii”	454
Kibic – dodatkowy zawodnik w grze	455
Podsumowanie	456
Z A M I A S T Z A K O Ń C Z E N I A	
HYBRYDYZACJA TOŻSAMOŚCI I KULTURY	
(<i>Agata Hummel, Anna Wądołowska, Katarzyna Wołoszczak</i>)	459
Hybrydyzacja kulturowa w Ameryce Łacińskiej	460
Współczesne przemiany tożsamościowe w Ameryce Łacińskiej	461
Ilustracje	463
<i>Artesanía</i>	463
Fiesta	465
Gospodarka, inicjatywy lokalne, turystyka	467
Medycyna	468
Podsumowanie	470
Bibliografia	472
Indeks nazwisk	494
Spis tabel i diagramów	504